

Sygn. akt I NSNc 603/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Joanna Rebisz-Wojtala (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa R. Spółki z o.o. z siedzibą w W.

przeciwko P. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 31 marca 2022 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Rejonowy w B. w dniu 23 marca 2016 r., sygn. akt I Nc [...],

- 1. uchyla w całości nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Rejonowy w B. w dniu 23 marca 2016 r., sygn. akt I Nc [...] i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w R. do ponownego rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 23 marca 2016 r., sygn. akt I Nc (...), Sąd Rejonowy w B. nakazał S. W. i P. W., aby zapłacili solidarnie na rzecz powoda R. Spółka z o.o. z siedzibą w W. kwotę 11 000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 3 lutego 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3 755,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3 600,00 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłaty albo wnieśli w tym terminie zarzuty.

W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że pozwem z dnia 3 lutego 2016 r. powodowa spółka wniosła o orzeczenie nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym, że pozwani mają zapłacić solidarnie na rzecz powoda kwotę 11 000,00 zł z weksla wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych. Do pozwu dołączony został weksel podpisany przez pozwanego jako wystawcę i przez pozwaną jako poręczyciela, wystawiony na kwotę 45 000 zł z terminem płatności na 12 maja 2015 r. Właściwość Sądu pełnomocnik powoda uzasadnił powołując się na art. 37¹ k.p.c., zgodnie z którym powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku można wytoczyć przed sąd miejsca płatności.

W ocenie sądu weksel przedstawiony przez powoda spełniał wymogi formalne wskazane w ustawie z dnia 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe, a jego prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości. Istnienie zobowiązania zdaniem sądu zostało wykazane przez przedstawienie weksla. W ocenie sądu zastrzeżeń nie budziła też legitymacja czynna powoda, gdyż wynikała bezpośrednio z weksla. Sąd rozpoznający sprawę uznał się właściwym na podstawie art. 37¹ k.p.c. Z tych wszystkich względów, stosownie do art. 485 § 2 k.p.c. Sąd wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym. Orzeczenie o kosztach zapadło na podstawie art. 98 k.p.c.

Nakaz zapłaty doręczono S. W. i P. W. 28 kwietnia 2016 r. i w braku zaskarżenia uprawomocnił się z dniem 13 maja 2016 r.

Prokurator Generalny skargą nadzwyczajną z dnia 1 kwietnia 2021 r. (data stempla pocztowego), zaskarżył nakaz zapłaty wydany w postępowaniu

nakazowym z weksla przez Sąd Rejonowy w B. w dniu 23 marca 2016 r. sygn. akt I Nc (...) w części dotyczącej P. W. w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 30 i art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 r., Nr 78, poz. 486 ze zm.; dalej: Konstytucja RP), takich jak godność człowieka i ochrona konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, wierzytelności wynikającej z zawartej przez S. W. z powódką „umowy opcji nabycia akcji”, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie;
2. naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj.:
 1. art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do „umowy opcji nabycia akcji”, będącej źródłem zgłoszonego roszczenia w sytuacji, gdy zawarta w umowie opcji nabycia akcji klauzula w zakresie swobody powódki w wypełnieniu weksla *in blanco* (art. 6 ust 4 umowy), obejmującej określenie miejsca płatności weksla, które następnie wpływa na właściwość miejscową sądu, jest niedozwolona w rozumieniu art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 3 k.c., albowiem nie została uzgodniona indywidualnie i jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, przez co rażąco narusza interesy pozwanego jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., skoro narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który według ustawy nie jest właściwy miejscowo, co powoduje, że klauzula ta jest bezskuteczna i w konsekwencji nie było dopuszczalne rozpoznanie sprawy przez Sąd Rejonowy w B. jako niewłaściwy miejscowo i zachodziły podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu na zasadzie art. 200 § 1 k.p.c. według kryterium z art. 27 § 1 k.p.c.;
 2. art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do „umowy opcji nabycia akcji” zawartej przez pozwanego jako

konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. i zasądzenie na rzecz powódki dochodzonej należności, obejmującej karę umowną za niewykonanie zobowiązania w sytuacji, gdy klauzula zawarta w art. 6 ust. 3 łączącej powódkę i pozwanego „umowy opcji nabycia akcji” z dnia 13 sierpnia 2013 r., przewidująca prawo powodowej spółki do żądania kary umownej w wysokości pięćdziesięciokrotności „Ceny Akcji”, czyli dokonanego na rzecz pozwanego świadczenia, stanowi niedozwoloną klauzulę umowną w stosunkach konsumenckich, które czyni niedopuszczalnym orzeczenie zastrzeżonej kary umownej ze względu na bezskuteczność tego zastrzeżenia;

3. art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c., poprzez zasądzenie na rzecz powódki dochodzonej należności w postaci kary umownej za niewykonanie zobowiązania, w sytuacji gdy zawarta w art. 6 ust. 3 łączącej strony „umowy opcji nabycia akcji” z 13 sierpnia 2013 r. klauzula przewidująca prawo powodowej spółki do żądania kary umownej w wysokości pięćdziesięciokrotności dokonanego na rzecz pozwanego świadczenia tytułem „Ceny Akcji” jest rażąco wygórowana i pozostaje bez jakiegokolwiek związku z godnym ochrony interesem powódki, a w szczególności z wysokością rzeczywistej szkody po stronie nabywcy opcji akcji, która to szkoda usprawiedliwiałaby miarkowanie wysokości kary umownej, a której to szkody, jej wysokości i kalkulacji powódka nie wykazała.

W oparciu o tak skonstruowane zarzuty Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w części dotyczącej P. W. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w B. z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną z dnia 7 maja 2021 r. R. Spółka z o.o. z siedzibą w W., zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika, wniosła o oddalenie skargi nadzwyczajnej oraz wzajemne zniesienie kosztów procesu w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna jest zasadna, ponieważ zaskarżony nakaz zapłaty narusza podstawowe gwarancje konstytucyjne, o których mowa w art. 76 Konstytucji RP.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna stanowi instytucję prawną zaliczaną do nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Ustawodawca przyjął, że celem skargi nadzwyczajnej jest eliminowanie z obrotu prawnego wadliwych orzeczeń sądowych, które nie spełniają podstawowych standardów, w szczególności zostały wydane w oparciu o nieprawidłowo zrekonstruowane normy prawne lub ustalenia sądu są sprzeczne z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, nawet w przypadku, gdy są już prawomocne (uzasadnienie projektu ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, druk sejmowy VIII kadencji nr 2003).

Orzekanie w ramach skargi nadzwyczajnej ma jednak charakter wyjątkowy, bowiem możliwość skorygowania prawomocnych orzeczeń uzasadniana jest takim stopniem ich wadliwości, którego nie da się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, czyniąc je przez to elementarnie niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednego z uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Zaistnienie tego rodzaju uchybienia potwierdza wadliwość zaskarżonego orzeczenia, rodząc jednocześnie obowiązek zbadania, czy wadliwość ta powinna być usunięta ze względu na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa

prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zatem zaistnienie przesłanki szczególnej wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie przesądza automatycznie o konieczności usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Natomiast niezasadność zarzutów podnoszonych przez podmiot skarżący w ramach podstaw szczególnych przesądza o bezzasadności skargi, nawet bez badania przesłanki ogólnej skargi (wyroki Sądu Najwyższego z: 30 czerwca 2021 r., I NSNc 171/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20, 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21; 2 grudnia 2021 r., I NSNc 212/21; postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2021 r., I NSNk 5/20).

W orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że skarga nadzwyczajna nie służy do eliminowania wszystkich wadliwych orzeczeń sądowych, a jedynie tych, które obciążone są wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, które uzasadniają ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20; wyroki Sądu Najwyższego z: 30 czerwca 2021 r., I NSNc 171/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20, 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21; 2 grudnia 2021 r., I NSNc 212/21; postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2021 r., I NSNk 5/20).

Wniesienie skargi nadzwyczajnej jest dopuszczalne dopiero po wyczerpaniu dostępnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 u.SN). Ustawa przewiduje ponadto ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do jej wniesienia (art. 89 § 2 u.SN).

Zgodnie z art. 494 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonego nakazu zapłaty), nakaz zapłaty przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono zarzutów, ma skutki prawomocnego wyroku. W rozpoznawanej sprawie zaskarżony nakaz zapłaty uprawomocnił się 12 maja 2016 r., w związku z tym nie przysługuje od niego inny środek zaskarżenia. Prokurator Generalny – jako podmiot do tego uprawniony wniósł skargę nadzwyczajną w ustawowym terminie (art. 89 § 3 u.SN).

Prokurator Generalny oparł skargę nadzwyczajną na:

1. przesłance ogólnej w postaci konieczności zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, ponieważ wydany nakaz zapłaty doprowadził do

- legalizacji nieuczciwych praktyk rynkowych i naruszył prawa pozwanych jako konsumentów wynikające z Konstytucji RP i Kodeksu cywilnego,
2. przesłankach szczególnych: podnosząc jednocześnie zarzut naruszenia konstytucyjnych zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w art. 30 i art. 76 Konstytucji RP oraz zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego (art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c.).

Kluczowy problem prawny na tle rozpoznawanej sprawy sprowadza się do rozstrzygnięcia czy w świetle gwarancji konstytucyjnych określonych w art. 76 Konstytucji RP możliwe jest wydanie orzeczenia zasądzającego świadczenie od konsumenta, z pominięciem badania postanowień umownych pod kątem ich abuzywności, zgodnie z literalnym brzmieniem przepisów proceduralnych. W związku z tym w pierwszej kolejności należało ustalić rzeczywisty status pozwanego w dacie zawarcia „umowy opcji nabycia akcji”. Następnie zajmując stanowisko w zakresie możliwości stosowania w sprawie z urzędu prawa UE. Zagadnienia te mają bezpośredni wpływ na określenie praw przysługujących pozwanym oraz obowiązków Sądu Rejonowego w B.

Należy przypomnieć, że istota postępowania nakazowego – zgodnie z przepisami obowiązującymi w dacie wydania zaskarżonego nakazu zapłaty – sprowadzała się do tego, że w pierwszym etapie, stosownie do treści przepisu art. 485 § 2 k.p.c. sąd miał obowiązek wydania nakazu zapłaty („sąd wydaje”), jeżeli powód załączył do pozwu weksel i wniósł o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Po dokonaniu oceny weksla pod kątem formalnym w zakresie jego prawdziwości i treści, wydanie nakazu zapłaty miało charakter obligatoryjny. Dopiero w drugim etapie – po wniesieniu przez pozwanego zarzutów od nakazu zapłaty - na podstawie art. 493 § 1 k.p.c., sąd orzekający mógł dokonać weryfikacji zarzutów podnoszonych przez pozwanego.

Na poziomie prawa europejskiego fundamentalne znaczenie dla ochrony praw konsumentów ma Dyrektywa Rady Unii Europejskiej nr 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE. L, Nr 95, str. 29; dalej: Dyrektywa 93/13), w szczególności motyw

24 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, który zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia skutecznych środków, mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

W świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE wykładnia przepisów Dyrektywy 93/13 ma zdecydowanie prokonsumencki charakter. Za utrwalony należy przyjąć pogląd, że organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (ugruntowana linia orzecznicza po wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE z 27 czerwca 2000 r., *Océano Grupo Editorial*, C-240-244/98, pkt 26-29). Należy jednak pamiętać, że sąd może działać z urzędu jedynie w wyjątkowych przypadkach, gdy wymaga tego interes publiczny oraz posiada niezbędne informacje na temat stanu faktycznego i prawnego rozpoznawanej sprawy (wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE z: 17 grudnia 2009 r., *Eva Martín Martín*, C-227/80, pkt 20; 21 grudnia 2016 r., 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 52; 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, pkt 42). W takich przypadkach sądy krajowe z urzędu powinny weryfikować czy postanowienia umowne mają nieuczciwy charakter, stosując przy tym przepisy proceduralne w taki sposób, aby zapewnić konsumentowi skuteczną ochronę (wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 30 maja 2013 r., *Jörös*, C-397/11). Trybunał Sprawiedliwości UE również w kontekście art. 485 § 2 k.p.c. stwierdził, że przepis art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 sprzeciwia się rozwiązaniom prawnym „pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wierzytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie” (wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, pkt 71). Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że celem skutecznej ochrony praw konsumentów jest wyrównanie pozycji procesowej stron umowy konsumenckiej, dlatego negatywnie należy ocenić przepisy proceduralne uniemożliwiające badanie treści stosunku podstawowego przed wniesieniem przez

pozwanego zarzutów (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21). Powyższe nie pozostawia wątpliwości, że skuteczna ochrona praw konsumentów ma miejsce wtedy, gdy sąd orzekający z urzędu dokona weryfikacji umowy konsumenckiej stanowiącej podstawę zobowiązania wekslowego pod kątem potencjalnych postanowień abuzywnych.

Przepis art. 76 Konstytucji RP określa zasadę szczególnej ochrony konsumentów, zobowiązując organy władzy publicznej do ochrony konsumentów przed działaniami zagrażającymi ich życiu, prywatności i bezpieczeństwu przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określają regulacje ustawowe. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wypowiadał się w kwestiach związanych z wykładnią art. 76 Konstytucji RP (zob. m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09; 15 marca 2011 r., P 7/09; 11 lipca 2011 r., P 1/10). Analiza orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w kontekście rozpoznawanej sprawy pozwala przyjąć, że pod pojęciem „władzy publicznej” rozumie się wszystkie organy państwa, do których właściwości należą sprawy dotyczące konsumentów, w tym również sądy powszechne. Następnie rozwiązania prawne muszą sprzyjać wzmocnieniu pozycji procesowej konsumenta z uwagi na nierównowagę w sporze z przedsiębiorcą. Ponadto przy rozpoznawaniu spraw z udziałem konsumentów konieczne jest stosowanie przepisów krajowych, z uwzględnieniem standardów wyznaczonych w prawie europejskim. Powyższe koresponduje również z orzecznictwem Sądu Najwyższego, zgodnie z którym konieczność implementowania regulacji unijnych w zakresie ochrony konsumentów do prawa krajowego przesądza, że sądy powszechne muszą zapewnić ochronę praw konsumentów, na poziomie wyznaczonym przez przepisy prawa europejskiego. Natomiast przepis art. 76 Konstytucji RP uznaje się za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, który umożliwia przeprowadzenie oceny zgodności z tym przepisem nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym z weksla (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21).

Odnosząc powyższe do rozpoznawanej sprawy materiał dowodowy nie pozostawia wątpliwości, że pozwany w dacie zawarcia „umowy opcji nabycia akcji” z powódką był konsumentem, w rozumieniu art. 22¹ k.c. Przedmiot umowy będący prawem do nieodpłatnego nabycia akcji spółki, był związany z faktem zatrudnienia w komercjalizowanym przedsiębiorstwie, a nie z okolicznością prowadzenia przez pozwanego działalności gospodarczej lub zawodowej, czy posiadania statusu wspólnika spółki kapitałowej. Dalej – Sąd Rejonowy w B. błędnie przyjął, że w przypadku przedłożenia przez powódkę prawidłowo wypełnionego weksla wydanie nakazu zapłaty było obligatoryjne, co wynika wprost z przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Zaniechał natomiast dokonania oceny charakteru warunków „umowy opcji nabycia akcji”, choć był w jej posiadaniu.

W świetle poczynionych rozważań, Sąd Najwyższy nie podzielił stanowiska sądu orzekającego zaprezentowanego w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. Przychyla się natomiast do linii orzeczniczej prezentującej pogląd, że skuteczną ochronę praw konsumentów w postępowaniu nakazowym z weksla zapewnia dokonana z urzędu przez sąd orzekający w sprawie kontrola umowy konsumenckiej w zakresie tego, czy weksel stanowi zabezpieczenie wierzytelności powstałej na podstawie tej umowy oraz czy umowa ta zawiera klauzule abuzywne. W konsekwencji konieczne jest stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego, z uwzględnieniem z urzędu przepisów dotyczących ochrony praw konsumentów (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21).

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy uznał, że Sąd Rejonowy w B. wydając zaskarżony nakaz zapłaty naruszył podstawowe gwarancje konstytucyjne w zakresie ochrony praw konsumentów, wynikające z art. 76 Konstytucji RP poprzez niezapewnienie pozwanym właściwej ochrony sądowej.

Pomimo obowiązku i możliwości dokonania oceny umowy nabycia akcji Sąd Rejonowy w B. pominął ww. czynności. Sąd nie biorąc pod uwagę konsumenckiego charakteru podstawowego stosunku prawnego, nie analizował treści umowy, w związku z czym nie badał jej pod kątem obecności niedozwolonych postanowień umownych.

W powyższych okolicznościach, brak rozważenia przez sąd konsumenckiego charakteru podstawowego stosunku prawnego, prowadził w realiach przedmiotowej sprawy do naruszenia art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., co zasadnym czyni pierwszy z podniesionych zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Brak badania przez sąd pierwszej instancji konsumenckiego charakteru umowy nabycia akcji prowadzi również do stwierdzenia zasadności naruszenia w analizowanej sprawie przez Sąd Rejonowy w B. art. 385³ pkt 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c.

Zarzut naruszenia art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c. w ocenie Sądu Najwyższego nie jest zasadny. Biorąc pod uwagę konsumencki charakter sprawy i skutki uznania klauzuli za niedozwoloną miarkowanie kary umownej byłoby niedopuszczalne. Przewidziana w umowie opcji nabycia akcji kara umowna w wysokości stanowiącej trzydziestokrotność kwoty uiszczonej przez powoda na rzecz pozwanego była rażąco wygórowana, a zatem postanowienie umowne przewidujące tę karę, jako klauzula abuzywna, nie wiązało konsumenta. W takiej sytuacji Sąd Rejonowy w B. nawet na żądanie konsumenta nie mógłby dokonać miarkowania tej kary. Z tych względów zarzut naruszenia art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c. należało uznać za bezpodstawny.

W ocenie Sądu Najwyższego zarzut naruszenia art. 385³ pkt 16 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. również nie jest zasadny. W rozpoznawanej sprawie powódka wywiązała się ze swojego zobowiązania i zapłaciła pozwanej kwotę obejmującą przyszłą cenę nabytych przez nią akcji. W takich przypadkach przedsiębiorca nie może zrezygnować z wykonania umowy, skoro ją zawarł i wykonał.

Przechodząc do oceny przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej, należało mieć na uwadze, że Sąd Rejonowy w B. nie zapewnił pozwanemu skutecznej ochrony sądowej, uchylając się od podjęcia z urzędu czynności polegających na ocenie postanowień „umowy opcji nabycia akcji” i skierowaniu sprawy do rozpoznania w postępowaniu zwykłym. W związku z tym nie wywiązał się z obowiązku uwzględnienia standardów wyznaczonych przez art. 76 Konstytucji RP i przepisy prawa europejskiego, przez co naruszył podstawowe zasady i gwarancje konstytucyjne, składające się na klauzulę demokratycznego państwa prawa. Wypada przypomnieć, że do podstawowych zasad wynikających

z demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) należy w szczególności zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasada bezpieczeństwa prawnego jednostki. Oceniając przebieg postępowania nakazowego w kontekście zasad wynikających z art. 2 Konstytucji RP należało przyjąć, że uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Z uwagi na to, że nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w B. w dniu 23 marca 2016 r. w sprawie I Nc (...) narusza podstawowe gwarancje konstytucyjne, Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 u.SN uchylił zaskarżony nakaz zapłaty w części dotyczącej P. W., natomiast kierując się treścią art. 27 § 1 k.p.c. przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w R., jako właściwemu miejscowo. Sąd Rejonowy w R. powinien skierować sprawę do rozpoznania w postępowaniu zwykłym, dokonać oceny materiału dowodowego, w szczególności treści „umowy opcji nabycia akcji”, zapewniając skuteczną ochronę praw wywodzonych z art. 76 Konstytucji RP i Dyrektywy 93/13.

Jak już wyżej wskazano, w rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości, że postanowienia umowne umożliwiające powódce powołanie się na treść art. 37¹ § 1 k.p.c., z którego wynika właściwość przemienna sądu w sprawach z powództwa przeciwko zobowiązanemu z weksła, powinny być zweryfikowane z urzędu przez sąd orzekający w kontekście art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. W konsekwencji Sąd Rejonowy w B. zaniechał przekazania sprawy sądowi właściwemu w trybie art. 200 § 1 w zw. z art. 27 § 1 k.p.c. W związku z powyższym Sąd Najwyższy nie przychylił się do stanowiska skarżącego i na podstawie art. 27 § 1 k.p.c. przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w R., jako właściwemu miejscowo.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

